

The Influence of Individual and National Factors on Early-Stage Entrepreneurial Activity Across Selected Countries

Vajihe Baghersad¹ | Elham Garmroud Esfandiari² | Morteza Akbari^{3✉} | Bahareh Sazmand⁴

1. Department of Management, National University of Skill (NUS), Tehran, Iran. E-mail: vbaghersad@tvu.ac.ir
2. Department of Corporate Entrepreneurship, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: eliesfandiari1998@gmail.com
3. Corresponding Author, Department of Technological Entrepreneurship, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: mortezaakbari@ut.ac.ir
4. Department of Regional Studies, Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: bsazmand@ut.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
30. 09. 2024
Revised:
19. 11. 2024
Accepted:
19. 11. 2024

Keywords:
Rule of Law,
Supervisory Quality,
Individual Knowledge
and Skill,
Entrepreneurial
Consciousness.

Introduction: The economic and social development of nations in the contemporary era is influenced by a wide array of factors. Among these, factors at both the individual and country level play a significant role in fostering entrepreneurship and stimulating economic growth. On the one hand, individual factors—such as entrepreneurial awareness, specialized knowledge, and personal skills—enhance an entrepreneur's capacity to identify and exploit new opportunities. On the other hand, country-level factors—including economic freedom, quality of regulations, and the rule of law—establish a conducive institutional and environmental framework for entrepreneurial activities. Consequently, the objective of this study is to examine the simultaneous impact of these two categories of factors on the rate of early-stage entrepreneurial activity.

Methodology: Employing a descriptive-analytical approach, this research analyzes cross-national data from 2010 to 2020, sourced from reputable international databases. The study encompasses entrepreneurs and countries with varying degrees of economic freedom. Data analysis was conducted using SmartPLS3, a robust software for structural equation modeling (SEM), widely recognized in economic and management research for its efficacy in examining complex relationships.

Findings: The results of this study revealed that networking with other entrepreneurs has a significant positive effect on enhancing entrepreneurial alertness, knowledge, and personal skills. Entrepreneurs with stronger professional networks exhibit higher levels of these attributes, which in turn increases their capacity to identify and exploit new opportunities and to leverage the knowledge and experiences of others. At the macro level, the findings indicate that economic freedom directly and positively improves the quality of regulations and the rule of law. Specifically, countries with higher levels of economic freedom typically possess more advanced legal and regulatory frameworks that actively support and facilitate entrepreneurial growth. However, a noteworthy observation was that the rule of law has a significant negative impact on early-stage (nascent) entrepreneurial activities. This is likely attributable to the establishment of overly rigid legal structures that create barriers and slow down processes.

Conclusion/ Implications: The findings of this research indicate that both individual-level and country-level factors play a determining role in the rate of entrepreneurial activities. Networking, entrepreneurial alertness, and individual knowledge and skills—as individual-level factors—along with economic freedom and regulatory quality—as country-level factors—exert a positive influence on entrepreneurial activities. However, the rule of law exhibits a negative impact, a relationship that requires further investigation. Based on these results, policymakers should focus on strengthening networking among entrepreneurs and enhancing economic freedom to foster economic growth and entrepreneurship. Improving regulatory quality and reducing excessively rigid regulations can further stimulate entrepreneurial activities. Additionally, creating an environment conducive to the development of individual knowledge and skills is critically important. In summary, these findings provide valuable insights for policymakers to pave the way for economic and entrepreneurial development through the formulation and implementation of targeted and effective policies.

Cite this article:

Baghersad, V., Garmroud Esfandiari, E., Akbari, M., & Sazmand, B. (2025). The Influence of Individual and National Factors on Early-Stage Entrepreneurial Activity Across Selected Countries. *Journal of Entrepreneurship Research*, 4 (2), 19-38.

DOI: <https://doi.org/10.22034/jer.2024.2042232.1197>

© The Author(s).

Publisher: Ilam University Press.

تأثیر عوامل فردی و کشوری بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی اولیه در کشورهای منتخب

وجیهه باقرصاد^۱ | الهام اسفندیاری^۲ | مرتضی اکبری^۳ | بهاره سازمند^۴

۱. گروه مدیریت، دانشگاه ملی مهارت، تهران، ایران. رایانامه: vbaghersad@tvu.ac.ir

۲. گروه کارآفرینی سازمانی، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: eliesfandiary1998@gmail.com

۳. نویسنده مسئول، گروه کارآفرینی فناورانه، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: mortezaakbari@ut.ac.ir

۴. گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: bsazmand@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

مقدمه: توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها در عصر حاضر، تحت تأثیر طیف وسیعی از عوامل قرار دارد. در این میان، عوامل فردی و عوامل سطح کلان (کشور) نقش به‌سزایی در تقویت کارآفرینی و تحریک رشد اقتصادی ایفا می‌کنند. از یک‌سو، عوامل فردی نظیر آگاهی کارآفرینی، دانش تخصصی و مهارت‌های شخصی، توانایی کارآفرینان را برای شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید افزایش می‌دهد. از سوی دیگر، عوامل سطح کشور، از قبیل آزادی اقتصادی، کیفیت مقررات و حاکمیت قانون، بستری نهادی و محیطی مساعد برای فعالیت‌های کارآفرینانه فراهم می‌آورند؛ بنابراین، هدف این مطالعه بررسی تأثیر همزمان این دو دسته از عوامل (فردی و سطح کشور) بر میزان فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه است.

روش‌شناسی: این پژوهش با رویکرد توصیفی - تحلیلی و با استفاده از مدل‌های آماری به تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از منابع بین‌المللی طی دوره زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ پرداخته است. جامعه و نمونه آماری پژوهش شامل کارآفرینان و کشورهایی با سطوح مختلف آزادی اقتصادی بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SmartPLS نسخه سه به‌عنوان یک ابزار قدرتمند برای تجزیه و تحلیل مدل‌های معادلات ساختاری که به‌طور گسترده در تحقیقات اقتصادی و مدیریتی مورد استفاده قرار می‌گیرد، انجام شده است.

یافته‌ها: نتایج این مطالعه نشان داد که شبکه‌سازی با سایر کارآفرینان به‌طور قابل‌توجهی بر تقویت هوشیاری کارآفرینی، دانش و مهارت‌های شخصی مؤثر است. کارآفرینانی که از شبکه‌های حرفه‌ای قوی‌تری برخوردارند، سطوح بالاتری از این ویژگی‌ها را دارا بوده و این امر، توانایی آنان را در شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید، همچنین استفاده از دانش و تجربیات دیگران، افزایش می‌دهد. در سطح کلان، یافته‌ها حاکی از آن است که آزادی اقتصادی تأثیر مثبت و مستقیمی بر بهبود کیفیت مقررات و حاکمیت قانون دارد؛ به‌گونه‌ای که کشورهای با سطوح بالاتر آزادی اقتصادی، معمولاً از چارچوب‌های قانونی و نظارتی بهتری برخوردارند که حامی و تسهیل‌کننده رشد کارآفرینی است. با این حال، نکته قابل‌تأمل این بود که حاکمیت قانون، احتمالاً به‌دلیل ایجاد چارچوب‌های قانونی بیش‌ازحد سخت‌گیرانه و کندکننده، تأثیر منفی و معناداری بر فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه (نوپا) دارد.

نتیجه‌گیری / دستاوردها: یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که هم عوامل سطح فردی و هم عوامل سطح کشوری، نقش تعیین‌کننده‌ای در نرخ فعالیت‌های کارآفرینی ایفا می‌کنند. شبکه‌های ارتباطی، هوشیاری کارآفرینانه و دانش و مهارت‌های فردی به‌عنوان عوامل سطح فردی و آزادی اقتصادی و کیفیت نظارتی به‌عنوان عوامل سطح کشوری تأثیر مثبتی بر فعالیت‌های کارآفرینی دارند. با این حال، حاکمیت قانون تأثیر منفی بر فعالیت‌های کارآفرینی دارد که نیازمند بررسی بیشتر است. بر اساس این نتایج، سیاست‌گذاران باید بر تقویت شبکه‌سازی میان کارآفرینان و افزایش آزادی اقتصادی برای تقویت رشد اقتصادی و کارآفرینی تمرکز کنند؛ چراکه بهبود کیفیت نظارتی و کاهش مقررات بیش‌ازحد سخت‌گیرانه می‌تواند فعالیت‌های کارآفرینی را بیشتر تقویت کند. علاوه بر این، ایجاد محیطی که به توسعه دانش و مهارت‌های فردی می‌انجامد، نیز از اهمیت حیاتی برخوردار است. در مجموع، این یافته‌ها بینش‌های ارزشمندی را در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد تا با تدوین و اجرای سیاست‌هایی هدفمند و مؤثر، مسیر توسعه اقتصادی و کارآفرینی را هموار سازند.

نوع مقاله:

مقاله علمی - پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۷/۰۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۸/۲۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۸/۲۹

کلیدواژه‌ها:

حاکمیت قانون، کیفیت نظارتی، دانش و مهارت فردی، هوشیاری کارآفرینانه.

باقرصاد، وجیهه، گرمرو اسفندیاری، الهام، اکبری، مرتضی. و سازمند، بهاره. (۱۴۰۴). تأثیر عوامل فردی و کشوری بر نرخ فعالیت‌های

کارآفرینی اولیه در کشورهای منتخب. *مجله پژوهش‌های کارآفرینی*، ۴ (۲)، ۳۸-۱۹.

DOI: <https://doi.org/10.22034/jer.2024.2042232.1197>

ناشر: انتشارات دانشگاه ایلام

© نویسنده‌گان.

مقدمه

در دنیای امروز، توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها به شدت تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد (Acemoglu & Robinson, 2008; Shiri et al., 2024). از جمله این عوامل، می‌توان به عوامل فردی و عوامل سطح کلان (کشوری) اشاره کرد که نقش مهمی در تقویت کارآفرینی و تحریک رشد اقتصادی ایفا می‌کنند (Amorós et al., 2021). عوامل فردی مانند هوشیاری کارآفرینانه (Kasikci, 2024; Tang et al., 2023)، دانش و مهارت‌های فردی (Sitaridis & Kitsios, 2024; Baron & Ensley, 2006)، به کارآفرینان کمک می‌کنند تا فرصت‌های جدید را شناسایی کرده و از آن‌ها بهره‌برداری کنند (Hall et al., 2017; 2023). از سوی دیگر، عوامل کشوری مانند آزادی اقتصادی (Bylund et al., 2024; Shakya & Plemmons, 2021)، کیفیت نظارتی (Audretsch et al., 2024) و حاکمیت قانون (Herrera-Echeverri et al., 2014)، محیطی مناسب را برای فعالیت‌های کارآفرینی فراهم می‌کنند (Stenholm & Nielsen, 2022). در این راستا، سیاست‌گذاران به دنبال کسب بینش‌های مبتنی بر شواهد هستند تا بتوانند راهبردهای مؤثری را برای ترویج کارآفرینی طراحی نمایند (Audretsch, 2020). این امر به‌ویژه از آن جهت حیاتی است که درک صحیح از عوامل مؤثر بر کارآفرینی، به بهبود شرایط اقتصادی و تحریک فعالیت‌های کارآفرینی می‌انجامد (Imani et al., 2025). همچنین، کارآفرینان به‌عنوان ذینفعان اصلی، به راهنمایی‌های عملی نیاز دارند تا بتوانند در این محیط پیچیده به‌طور مؤثر عمل کرده و مسیر خود را به پیش ببرند (Bosma et al., 2020).

هوشیاری کارآفرینانه به‌عنوان توانایی شناسایی فرصت‌هایی تعریف می‌شود که از دید دیگران پنهان مانده است (Kirzner, 1973). پژوهشگران این قابلیت را با گستره و کیفیت شبکه ارتباطی افراد با سایر کارآفرینان مرتبط دانسته‌اند (Krueger et al., 2000; Obschonka & Fisch, 2018). شبکه‌های ارتباطی قوی، دسترسی به اطلاعات و منابع ارزشمند و منحصربه‌فردی را فراهم می‌آورند که ممکن است در غیاب چنین ارتباطاتی، قابل دسترس نباشند (Hoang & Antoncic, 2003; Nabi et al., 2021). این پیوندها، به‌ویژه از طریق تسهیل تبادل دانش و تجربیات، به تقویت مهارت‌ها و شایستگی‌های فردی کارآفرینان منجر می‌شوند (Davidsson & Honig, 2003). در سطح کلان، کیفیت نظارتی و حاکمیت قانون، محیطی پایدار و قابل پیش‌بینی برای فعالیت‌های کارآفرینانه ایجاد می‌کنند (Herrera-Echeverri et al., 2014). یکی از ارکان کلیدی در این محیط، آزادی اقتصادی است (Özyilmaz, 2022) که به معنای حق انتخاب و عمل آزادانه افراد و شرکت‌ها در عرصه اقتصادی، بدون مواجهه با دخالت‌های غیرضروری دولت است (Hall et al., 2017). این آزادی، پیش‌شرطی ضروری برای شکوفایی کارآفرینی و به‌تبع آن، تحریک رشد اقتصادی به شمار می‌رود (Herrera-Echeverri et al., 2014). شواهد پژوهشی حاکی از آن است که کشورهایی با سطح بالاتر آزادی اقتصادی، عموماً از نرخ‌های بالاتری از فعالیت‌های کارآفرینی برخوردارند (Shakya & Plemmons, 2021). بر این اساس، هدف این مطالعه، بررسی نقش همزمان عوامل فردی (شامل هوشیاری کارآفرینانه، دانش و مهارت‌های فردی) و عوامل کشوری (شامل آزادی اقتصادی و کیفیت نظارتی) در تقویت کارآفرینی است. با درک این عوامل تعیین‌کننده، یافته‌های این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران در ایجاد محیطی مساعد برای رشد کارآفرینی کمک شایانی کند (Marín et al., 2021; Davari et al., 2023) و بینش‌های نوینی را در این عرصه ارائه نماید.

علیرغم گستردگی تحقیقات پیشین در حوزه کارآفرینی، بسیاری از جنبه‌های این پدیده هنوز ناشناخته باقی مانده‌اند. به‌عنوان مثال، اگرچه مطالعات متعددی به بررسی تأثیر عوامل فردی یا عوامل سطح کشور به‌صورت مجزا پرداخته‌اند (Hoang & Antoncic, 2003)، اما پژوهش‌های اندکی به تعامل پیچیده این دو دسته عامل و تأثیر مشترک آن‌ها بر فعالیت‌های کارآفرینی توجه کرده‌اند (Meyer et al., 2009). به‌ویژه، تمرکز اصلی تحقیقات گذشته بر تأثیرات مستقیم عوامل فردی (مانند هوشیاری کارآفرینانه و مهارت‌های فردی) بوده و نقش متقابل این عوامل با شرایط نهادی و کشوری (نظیر آزادی اقتصادی و کیفیت نظارتی) کمتر مورد کاوش قرار گرفته است. افزون بر این، در خصوص مکانیسم‌های عملکرد شبکه‌های ارتباطی در سطوح خرد و کلان و چگونگی تأثیرگذاری آن‌ها بر فعالیت‌های کارآفرینی در بافت‌های اقتصادی مختلف، شکاف دانشی محسوسی وجود دارد.

(Hoang & Antoncic, 2003)؛ بنابراین، این پژوهش با هدف پر کردن این شکاف‌های نظری، به بررسی نقش همزمان عوامل فردی (شامل هوشیاری کارآفرینانه، دانش و مهارت‌های فردی) و عوامل کشوری (شامل آزادی اقتصادی و کیفیت نظارتی) بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی اولیه می‌پردازد.

پایه‌های نظری این پژوهش بر دو مفهوم کلیدی «آزادی اقتصادی» و «سرمایه اجتماعی» استوار است. نظریه آزادی اقتصادی که توسط نهادهایی همچون بنیاد هریتیج^۱ و مؤسسه فریزر^۲ توسعه یافته است (Hall et al., 2017)، بر حق انتخاب افراد و بنگاه‌ها در فعالیت‌های اقتصادی بدون مداخله غیرضروری دولت تأکید دارد. این مفهوم دربرگیرنده ابعادی همچون آزادی کسب‌وکار، آزادی تجارت و آزادی سرمایه‌گذاری است (Özyılmaz, 2022). از سوی دیگر، نظریه سرمایه اجتماعی بر نقش شبکه‌ها و روابط اجتماعی در تسهیل کنش‌های اقتصادی تمرکز می‌کند (Davidsson & Honig, 2003). بر اساس این نظریه، شبکه‌های ارتباطی قوی از طریق فراهم آوردن دسترسی به اطلاعات و منابع ارزشمند، هوشیاری کارآفرینانه را افزایش داده و به شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید کمک می‌کنند؛ بنابراین، پرسش اصلی این پژوهش عبارت است از: «عوامل سطح فردی و سطح کشوری چگونه بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی اولیه تأثیر می‌گذارند؟» برای پاسخ به این پرسش، در این مطالعه تأثیر این عوامل در کشورهایی با سطوح متفاوت آزادی اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته است. این پژوهش با واکاوی این روابط، در پی تبیین مکانیسم‌هایی است که از طریق آن‌ها، شبکه‌های ارتباطی و آزادی اقتصادی می‌توانند به توسعه فعالیت‌های کارآفرینی و رشد اقتصادی یاری رسانند. به‌منظور دستیابی به این هدف، در پژوهش حاضر از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و مدل‌های آماری برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است. داده‌های مورد نیاز از منابع معتبر شامل دیده‌بان جهانی کارآفرینی^۳، شاخص آزادی اقتصادی^۴ و بانک جهانی^۵، برای بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ گردآوری و با به‌کارگیری نرم‌افزارهای آماری تحلیل شده‌اند. این رویکرد، امکان بررسی جامع روابط میان شبکه‌های ارتباطی، آزادی اقتصادی و توسعه کارآفرینی را فراهم می‌کند و با استفاده از تکنیک‌های آماری قوی، یافته‌های قابل‌اعتماد و قابل‌تعمیمی را در این زمینه ارائه می‌دهد.

مشارکت این پژوهش در ادبیات موجود چندوجهی است: نخست، شواهد تجربی از نقش شبکه‌های ارتباطی در تقویت هوشیاری کارآفرینانه و مهارت‌های فردی ارائه می‌دهد و دامنه کاربردی نظریه سرمایه اجتماعی را به بافت‌های اقتصادی مختلف گسترش می‌دهد. دوم، به بررسی تأثیر آزادی اقتصادی بر کیفیت نظارتی و حاکمیت قانون پرداخته و چگونگی شکل‌گیری محیطی حمایتی برای کارآفرینی را روشن می‌سازد. سوم، با تأکید بر اهمیت آزادی اقتصادی در تقویت کارآفرینی، بینش‌های ارزشمندی را در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد. بدین ترتیب، این مطالعه با پر کردن شکاف‌های موجود، درک ما از محرک‌های کارآفرینی و رشد اقتصادی را عمق می‌بخشد. در ادامه، پس از مرور ادبیات مربوط به کارآفرینی، آزادی اقتصادی و شبکه‌های ارتباطی، روش تحقیق، شیوه‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها و سپس یافته‌های پژوهش ارائه خواهد شد. در نهایت، مقاله با بحث درباره نتایج، ارائه پیشنهادهایی برای مطالعات آتی و بیان پیامدهای سیاستی به پایان خواهد رسید.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

ارتباط با کارآفرینان، هوشیاری کارآفرینانه و دانش و مهارت

در زمینه کارآفرینی، ارتباط با کارآفرینان، به‌عنوان یک عامل کلیدی در توسعه و تقویت هوشیاری کارآفرینانه (Kasikci, 2003; Araujo et al., 2023; Hoang & Antoncic, 2003) و ارتقای دانش و مهارت‌های فردی مطرح می‌شود (Maarefvand & Mansouri, 2025; Shiri & Shiri, 2025; Sitaridis & Kitsios, 2024; Ramsey et al., 2023; Olutuase et al., 2023).

¹ Heritage Foundation

² Fraser Institute

³ Global Entrepreneurship Monitoring (GEM)

⁴ Index of Economic Freedom (IEF)

⁵ World Bank (WB)

هوشیاری کارآفرینانه به توانایی فرد در شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینانه اشاره دارد که نقشی حیاتی در فرآیند کارآفرینی ایفا می‌کند (Kirzner, 1999). این توانایی به افراد امکان می‌دهد تا فرصت‌های نهفته در محیط‌های پیچیده و پویای کسب‌وکار را شناسایی کنند (Tang et al., 2012; Akbari et al., 2019; Akbari et al., 2024). مطالعات اخیر نیز نشان داده‌اند که شبکه‌های ارتباطی و تعاملات با کارآفرینان باتجربه می‌توانند به‌طور مؤثری به تقویت هوشیاری کارآفرینانه کمک کنند (Ndofirepi, 2020; Krueger et al., 2000; Obschonka & Fisch, 2018). افراد، امکان شناسایی فرصت‌های جدید را برای آن‌ها فراهم می‌کنند (Baghersad et al., 2012; Baghersad et al., 2013). بر این اساس، ارتباطات مؤثر با کارآفرینان می‌تواند نگرش‌های مثبت نسبت به کارآفرینی، هنجارهای اجتماعی تقویت شده و احساس کنترل بیشتری در فرد ایجاد کند که به‌نوبه خود، قصد و رفتار کارآفرینانه را تقویت می‌کند (Krueger et al., 2000). این نگرش‌های مثبت و تقویت شده در نهایت به افزایش هوشیاری کارآفرینانه منجر شده و افراد را در شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی موفق‌تر می‌سازد (Kirzner, 1999). علاوه بر هوشیاری کارآفرینانه، دانش و مهارت‌های فردی نیز نقش مهمی در موفقیت کارآفرینی ایفا می‌کنند (Hoang & Antoncic, 2003). دانش کارآفرینانه شامل آگاهی از شرایط بازار، مهارت‌های فنی و مدیریتی و توانایی برقراری ارتباط مؤثر است که همگی برای تأسیس و مدیریت یک کسب‌وکار موفق ضروری محسوب می‌شوند (Cope, 2005). تعامل با کارآفرینان به‌عنوان یکی از منابع کلیدی یادگیری کارآفرینانه شناخته می‌شود که به توسعه دانش و مهارت‌های مرتبط کمک شایانی می‌کند. این تعاملات امکان بهره‌گیری از تجربیات و دانش عملی کارآفرینان موفق را فراهم نموده و تسلط بر مهارت‌های لازم برای موفقیت در عرصه کارآفرینی را تسهیل می‌نماید (Rae, 2006). مطالعات اخیر نیز حاکی از آن است که چنین تعاملاتی نه تنها به یادگیری مهارت‌های فنی و مدیریتی منجر می‌شوند، بلکه موجب افزایش اعتمادبه‌نفس و تقویت کنترل ادراک شده افراد در مواجهه با چالش‌های کارآفرینی نیز می‌گردند (Hockerts, 2018). در مجموع، این یافته‌ها نشان می‌دهند که ارتباط با کارآفرینان می‌تواند تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه قابلیت‌های کارآفرینانه داشته و متعاقباً به بهبود قصد و رفتار کارآفرینانه بینجامد (Nabi et al., 2021). بر این اساس، دو فرضیه ذیل در چارچوب ادبیات پژوهش حاضر مطرح می‌شوند:

فرضیه یک: ارتباط با کارآفرینان به‌صورت مثبت بر هوشیاری کارآفرینانه تأثیر می‌گذارد.

فرضیه دو: ارتباط با کارآفرینان به‌صورت مثبت بر دانش و مهارت‌های فردی تأثیر می‌گذارد.

آزادی اقتصادی، کیفیت نظارتی و حاکمیت قانون

آزادی اقتصادی به مجموعه‌ای از حقوق و آزادی‌های فردی و نهادی اشاره دارد که به افراد و کسب‌وکارها اجازه می‌دهد تا بدون موانع غیرضروری در فعالیت‌های اقتصادی مشارکت کنند (Shakya & Plemmons, 2021; Bylund et al., 2024). این مفهوم ابعادی همچون حقوق مالکیت، آزادی از فساد، آزادی تجاری و آزادی سرمایه‌گذاری را در برمی‌گیرد (Özyılmaz, 2022). آزادی اقتصادی معمولاً با بهبود عملکرد نهادهای نظارتی و قانونی همراه است (Boburmirzo & Boburjon, 2022; Hall et al., 2017). زیرا چنین محیطی به نهادها اجازه می‌دهد با شفافیت و کارایی بیشتری عمل کنند. در این چارچوب، کیفیت نظارتی که به اثربخشی و کارآمدی نهادهای نظارتی در اجرای قوانین و مقررات اشاره دارد، به‌عنوان یکی از ابعاد کلیدی حکمرانی شناخته می‌شود (Michelle Yang et al., 2023). با افزایش آزادی اقتصادی، نهادهای نظارتی به دلیل نیاز بازارهای آزاد و رقابتی به نظارت دقیق‌تر و منصفانه‌تر، با کارایی بیشتری عمل می‌کنند (Herrera-Echeverri et al., 2014; Baghersad et al., 2020). این امر به کاهش فساد و افزایش شفافیت در عملکرد این نهادها منجر می‌شود (Klapper et al., 2006). علاوه بر این، افزایش رقابت در بازارها که نتیجه آزادی اقتصادی است (Addi & Abubakar, 2024)، فشار برای بهبود کیفیت نظارت را افزایش می‌دهد. بر این اساس، انتظار می‌رود که آزادی اقتصادی تأثیر مثبتی بر کیفیت نظارتی داشته باشد (Özyılmaz, 2022).

به موازات این تأثیر، حاکمیت قانون که به اجرای عادلانه و یکنواخت قوانین در جامعه اشاره دارد، نیز به عنوان رکن اصلی حکمرانی تحت تأثیر آزادی اقتصادی قرار می‌گیرد (Sendra-Pons et al., 2022). آزادی اقتصادی با تقویت نهادهای قانونی و ایجاد چارچوب‌های حقوقی محکم‌تر، زمینه را برای حمایت از حقوق مالکیت و اجرای قراردادهای فراهم می‌کند (North, 1990). علاوه بر این، تلاش‌های هدفمند برای کاهش فساد و افزایش شفافیت در سیستم‌های قضایی و قانونی (Agu et al., 2024) در محیط‌هایی با سطوح بالاتر آزادی اقتصادی با موفقیت بیشتری همراه است (Acemoglu & Robinson, 2008)؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که آزادی اقتصادی نقش مثبت و معناداری در تقویت حاکمیت قانون ایفا می‌کند. بر این اساس، دو فرضیه ذیل در چارچوب ادبیات پژوهش حاضر مطرح می‌شوند:

فرضیه سه: آزادی اقتصادی به صورت مثبت بر کیفیت نظارتی تأثیر می‌گذارد.

فرضیه چهار: آزادی اقتصادی به صورت مثبت بر حاکمیت قانون تأثیر می‌گذارد.

هوشیاری کارآفرینانه، دانش و مهارت‌های فردی و تأثیر آن‌ها بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه

هوشیاری کارآفرینانه به عنوان توانایی فرد در شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینانه تعریف می‌شود و نقش مهمی در فرآیند ایجاد و توسعه کسب‌وکارهای جدید ایفا می‌کند (Kirzner, 1999). این مفهوم شامل توانایی دیدن فرصت‌های بالقوه در بازارهای پویا و پیچیده است و به کارآفرینان این امکان را می‌دهد که از مزایای رقابتی ناشی از اولین بودن در بازار بهره‌مند شوند (Tang et al., 2012). تحقیقات نشان می‌دهند که هوشیاری کارآفرینانه باعث می‌شود افراد با سرعت بیشتری وارد بازار شوند و در نتیجه، نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه افزایش یابد (Baron & Ensley, 2006; Tang et al., 2012; Shafiee & Amiri, 2024). از سوی دیگر، دانش و مهارت‌های فردی شامل مجموعه‌ای از توانایی‌های مدیریتی، فنی و ارتباطی است که برای موفقیت در کارآفرینی ضروری هستند (Cope, 2005). این مهارت‌ها به کارآفرینان کمک می‌کنند تا با چالش‌های موجود در مراحل اولیه راه‌اندازی کسب‌وکار به طور مؤثر مقابله کنند و از فرصت‌های موجود در بازار به‌شيوه‌ای بهینه بهره‌برداری کنند (Rae, 2006; Zuhair Hadi Eltamimi et al., 2024). همچنین، دانش و مهارت‌های فردی به کارآفرینان این امکان را می‌دهد که برنامه‌ریزی‌های استراتژیک دقیقی انجام دهند و تصمیمات آگاهانه‌تری بگیرند که این امر به نوبه خود می‌تواند به افزایش نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه منجر شود (Davidsson & Honig, 2003; Nabi et al., 2021; Naderi et al., 2025). با توجه به اهمیت این دو عامل، می‌توان فرض کرد که هوشیاری کارآفرینانه و دانش و مهارت‌های فردی تأثیر مثبتی بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه دارند. تحقیقات پیشین نیز این ارتباط را تأیید می‌کنند؛ زیرا کارآفرینانی که از هوشیاری بالاتر و مهارت‌های مناسب‌تری برخوردارند، به طور کلی موفق‌تر عمل می‌کنند و با سرعت بیشتری وارد مراحل اولیه کارآفرینی می‌شوند (Baron & Ensley, 2006; Tang et al., 2023; Urban, 2020). بر اساس این مبانی نظری، فرضیه‌های زیر مطرح می‌شود:

فرضیه پنج: هوشیاری کارآفرینانه به صورت مثبت بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه تأثیر می‌گذارد.

فرضیه شش: دانش و مهارت‌های فردی به صورت مثبت بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه تأثیر می‌گذارد.

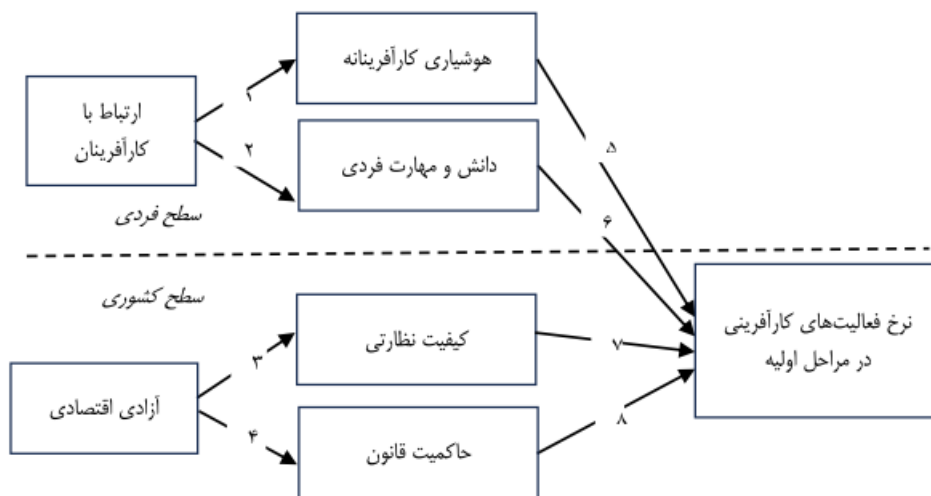
کیفیت نظارتی، حاکمیت قانون و تأثیر آن‌ها بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه

کیفیت نظارتی و حاکمیت قانون به عنوان عوامل نهادی کلیدی، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری محیط کسب‌وکار و به‌ویژه نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه ایفا می‌کنند (Sendra-Pons et al., 2022). کیفیت نظارتی - که به اثربخشی و کارایی نهادهای نظارتی در اجرای قوانین و مقررات اشاره دارد - با کاهش موانع بوروکراتیک و تسهیل فرآیندهای راه‌اندازی کسب‌وکار، زمینه را برای فعالیت کارآفرینان فراهم می‌کند (Klapper et al., 2006). مطالعات نشان می‌دهند که نهادهای نظارتی کارآمد و شفاف، از طریق افزایش اعتماد و کاهش عدم اطمینان، کارآفرینان را به ورود به بازار تشویق می‌کنند (Bailey & Thomas, 2017). به‌طور همزمان، حاکمیت قانون - که به اجرای عادلانه و یکنواخت قوانین و حمایت مؤثر از حقوق مالکیت

اشاره دارد (Sendra-Pons et al., 2022) - با ایجاد امنیت حقوقی و تضمین اجرای قراردادها، انگیزه لازم برای سرمایه‌گذاری و فعالیت کارآفرینانه را تقویت می‌نماید (North, 1990). در چنین محیط‌هایی، ریسک‌های ناشی از نقض قوانین یا حقوق مالکیت کاهش یافته و کارآفرینان با اطمینان بیشتری به راه‌اندازی کسب‌وکار می‌پردازند (Acemoglu & Robinson, 2008). بر این اساس، با تکیه بر مبانی نظری و شواهد تجربی، می‌توان فرض کرد که کیفیت نظارتی و حاکمیت قانون تأثیر مثبتی بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه دارند. فرضیات پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

فرضیه هفت: کیفیت نظارتی به صورت مثبت بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه تأثیر می‌گذارد.

فرضیه هشت: حاکمیت قانون به صورت مثبت بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه تأثیر می‌گذارد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، توسعه‌ای-کاربردی و از منظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع همبستگی (با به‌کارگیری الگوی معادلات ساختاری) است که به تبیین تأثیر عوامل سطح فردی و کشوری بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه می‌پردازد. مبانی نظری پژوهش با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی تدوین شده و داده‌های مورد نیاز از منابع ثانویه شامل «دیده‌بان جهانی کارآفرینی»، «بانک جهانی» و «شاخص آزادی اقتصادی» استخراج شده‌اند.

دیده‌بان جهانی کارآفرینی به‌عنوان یک نهاد معتبر بین‌المللی مستقر در لندن، با اجرای نظرسنجی‌های استاندارد از جمعیت بزرگسال، داده‌های مربوط به نمونه‌ای متشکل از ۲۰۰۰ کارآفرین را در سطح جهانی گردآوری می‌کند (Khefacha et al., 2024). این نهاد از طریق نظرسنجی‌های ملی کارشناسان، داده‌های معتبری برای مطالعات تجربی فراهم می‌نماید (Beynon et al., 2020). پرسشنامه مورد استفاده این دیده‌بان که به‌عنوان یکی از ابزارهای استاندارد روش‌شناسی کارآفرینی شناخته می‌شود، به بررسی شرایط محیط کارآفرینی و گردآوری داده‌ها در زمینه نگرش‌ها، رفتارهای کارآفرینانه و همچنین عوامل اجتماعی-دموگرافیک و عوامل اجتماعی-اقتصادی می‌پردازد (Bosma et al., 2008). این منبع، اطلاعات جامعی را در دو سطح فردی (مانند هوشیاری کارآفرینانه، دانش و مهارت‌ها و قصد کارآفرینانه) و کشوری (مانند شاخص فعالیت‌های کارآفرینانه در مراحل اولیه) ارائه می‌دهد. از سوی دیگر، شاخص آزادی اقتصادی با ارزیابی ۱۷۷ کشور در چهار حوزه اصلی سیاست‌گذاری (شامل اندازه دولت، کارآمدی مقررات، حاکمیت قانون و بازارهای آزاد) اطلاعاتی هماهنگ و قابل اعتماد در سطح بین‌المللی فراهم می‌کند. این شاخص همچنین به بررسی مؤلفه‌های خاصی مانند اثربخشی دستگاه قضایی، حقوق مالکیت، بار مالیاتی و یکپارچگی دولت می‌پردازد. بانک جهانی نیز به‌عنوان یکی از معتبرترین منابع داده‌های اقتصادی و توسعه‌ای، مجموعه‌ای گسترده از شاخص‌های

اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد. استفاده از این منابع، امکان تحلیل جامع و چند سطحی پدیده کارآفرینی را فراهم ساخته است.

داده‌های این پژوهش به صورت پنلی و متشکل از ۵۲ کشور است که در بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ از منابع معتبری شامل دیده‌بان جهانی کارآفرینی، شاخص آزادی اقتصادی و بانک جهانی استخراج شده‌اند. کشورهای مورد مطالعه عبارتند از: چین، کلمبیا، کرواسی، قبرس، اکوادور، مصر، فنلاند، فرانسه، آلمان، غنا، یونان، گواتمالا، مجارستان، هند، اندونزی، ایران، ایتالیا، جامائیکا، ژاپن، قزاقستان، کره، لتونی، لبنان، لوکزامبورگ، مقدونیه، ماداگاسکار، مالزی، مکزیک، مراکش، هلند، نروژ، پاناما، پرو، لهستان، قطر، رومانی، روسیه، اسلواکی، اسلوانی، آفریقای جنوبی، اسپانیا، سورینام، سوئد، سوئیس، تایوان، تایلند، تونس، امارات متحده عربی، بریتانیا، اروگوئه و ایالات متحده آمریکا. در جدول ۱، نام، تعریف متغیرهای پژوهش و منبع گردآوری داده‌ها برای هر یک از متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. معرفی متغیرهای تحقیق و منبع گردآوری داده‌های پژوهش

نام متغیر	تعریف	منبع
نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه	نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه به درصد افرادی در سنین ۱۸ تا ۶۴ سال اشاره دارد که در حال شروع یا مدیریت یک کسب‌وکار جدید هستند. این نرخ نشان‌دهنده میزان مشارکت افراد در ایجاد کسب‌وکارهای نوپا است.	دیده‌بان جهانی کارآفرینی ۲۰۲۰-۲۰۱۰
ارتباط با کارآفرینان	درصد بزرگسالان ۱۸ تا ۶۴ ساله که به پرسش زیر پاسخ «بله» می‌دهند: فردی را می‌شناسید که در دو سال گذشته کسب‌وکاری راه‌اندازی کرده باشد؟	دیده‌بان جهانی کارآفرینی ۲۰۲۰-۲۰۱۰
آزادی اقتصادی	میانگین نمرات آزادی مالی، آزادی سرمایه‌گذاری، آزادی تجارت و آزادی کسب‌وکار که هر سال، به‌عنوان شاخص در سطح ملی محاسبه می‌گردد.	شاخص آزادی اقتصادی ۲۰۲۰-۲۰۱۰
هوشیاری کارآفرینانه	درصد بزرگسالان ۱۸ تا ۶۴ ساله که اظهار می‌کنند فرصت راه‌اندازی کسب‌وکار در شش ماه آینده، در محل سکونت آن‌ها وجود دارد.	دیده‌بان جهانی کارآفرینی ۲۰۲۰-۲۰۱۰
دانش و مهارت فردی	درصد افراد ۱۸ تا ۶۴ ساله که به سؤال زیر پاسخ مثبت می‌دهند: آیا تخصص، تجربه و دانش لازم برای راه‌اندازی یک شرکت جدید را دارید؟	دیده‌بان جهانی کارآفرینی ۲۰۲۰-۲۰۱۰
کیفیت نظارتی	این شاخص میزان اعتماد مردم به توانایی دولت در تصویب و اجرای قوانین و مقررات معقول که از توسعه صنعت خصوصی حمایت و آن را تشویق می‌کند را اندازه‌گیری می‌کند.	بانک جهانی ۲۰۲۰-۲۰۱۰
حاکمیت قانون	این شاخص بر اساس میزان پایبندی و اعتماد افراد به هنجارهای اجتماعی، از جمله مواردی مانند احتمال وقوع فعالیت‌های مجرمانه و خشونت، قوت حقوق مالکیت، نقش پلیس، دادگاه‌ها و اجرای قراردادهای استوار است.	بانک جهانی ۲۰۲۰-۲۰۱۰

برای اعتبارسنجی مدل پژوهش از روش حداقل مربعات جزئی^۱ استفاده شد (Ringle et al., 2005). این روش به دلیل عدم نیاز به پیش‌فرض توزیع خاص برای داده‌ها (به‌ویژه در زمینه نوع مقیاس‌های اندازه‌گیری) انعطاف‌پذیری قابل‌توجهی ارائه می‌دهد (Chin, 1998). بر این اساس، تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SmartPLS انجام گرفت (Richter et al., 2016). انتخاب این نرم‌افزار به دلیل قابلیت‌های پیشرفته در پردازش داده‌های پیچیده و چندبعدی و همچنین کارایی بالا در مدل‌سازی معادلات ساختاری با حضور متغیرهای آشکار و پنهان بوده است. دقت، انعطاف‌پذیری و توانایی SmartPLS در تحلیل ساختارهای پیچیده، امکان استخراج نتایج معتبر و قابل‌اطمینان را فراهم کرد.

برای ارزیابی مدل اندازه‌گیری از شاخص‌های آلفای کرونباخ (α)، پایایی مرکب (CR) و میانگین واریانس استخراج شده^۲ استفاده شد. همچنین، روایی واگرا با دو روش (HTMT)^۳ و معیار فورنل و لارکر^۱ مورد بررسی قرار گرفت. در بخش مدل

^۱ Partial Least Squares

^۲ Average Variance Extracted (AVE)

^۳ Heterotrait-Monotrait

ساختاری، برازش مدل با استفاده از ضریب تعیین (R^2) و شاخص پیش‌بینی (Q^2) ارزیابی شد و ارزیابی نهایی با محاسبه باقیمانده استاندارد ریشه میانگین مربعات (SRMR) تکمیل گردید.

سوگیری روش مشترک^۲ به خطاهای سیستماتیکی اشاره دارد که در نتیجه روش گردآوری داده‌ها ایجاد شده و ممکن است اعتبار یافته‌های پژوهش را تحت تأثیر قرار دهد (Byrne, 2013). این سوگیری معمولاً زمانی رخ می‌دهد که داده‌های متغیرهای مستقل و وابسته به‌طور همزمان و با یک روش واحد گردآوری شوند و به تحریف روابط بین سازه‌ها منجر گردند. در این پژوهش، با توجه به استفاده از داده‌های دو سطحی (فردی و کشوری) شامل متغیرهایی مانند هوشیاری کارآفرینانه در سطح فردی و نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در سطح کشوری، توجه به احتمال وجود سوگیری روش مشترک ضروری بود. برای کاهش این سوگیری، از راهبردهای چندگانه در گردآوری داده‌ها استفاده شد. به‌طور مشخص، داده‌ها از منابع متنوعی شامل نظرسنجی‌ها و پایگاه‌های داده بایگانی شده (نظیر دیده‌بان جهانی کارآفرینی و شاخص آزادی اقتصادی) استخراج شدند (Bremer et al., 2024). علاوه بر این، با افزایش شفافیت و آگاهی در مورد منابع بالقوه سوگیری، اقدامات لازم برای کنترل و کاهش تأثیرات آن در پژوهش به کار گرفته شد.

یافته‌ها

برای سنجش پایایی مقیاس‌ها از دو شاخص آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. نتایج هر دو روش حاکی از پایایی داخلی مطلوب و همخوانی میان گویه‌های هر سازه بود که نشان می‌دهد آیت‌ها به‌طور معناداری عامل مربوطه را اندازه‌گیری می‌کنند (Fornell & Larcker, 1981). مقادیر پایایی برای نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه (۰/۹۴۲)، ارتباط با کارآفرینان (۰/۹۰۵)، آزادی اقتصادی (۰/۹۹۷)، هوشیاری کارآفرینانه (۰/۹۳۵)، دانش و مهارت فردی (۰/۹۴۰)، کیفیت نظارتی (۰/۹۹۸) و حاکمیت قانون (۰/۹۹۸)، به‌دست آمد. این مقادیر همگی بالاتر از حداقل استاندارد قابل قبول (۰/۷) بودند (Hair et al., 2011). دامنه پایایی ترکیبی در این پژوهش بین ۰/۹۲۱ تا ۰/۹۹۸ متغیر بود که نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بالای مقیاس‌ها است. علاوه بر این، روایی همگرا^۳ از طریق میانگین واریانس استخراج شده مورد بررسی قرار گرفت که مقادیر آن برای همه سازه‌ها بیش از (۰/۵) بود. همچنین کلیه گویه‌ها دارای بارهای عاملی بالاتر از (۰/۵) بودند (جدول ۲) که این موضوع بر انسجام درونی سازه‌ها و روایی همگرایی کافی صحه می‌گذارد.

جدول ۲. ارزیابی اعتبار و پایایی مدل

شاخص‌ها و داده‌های مربوط	بار عاملی	AVE	CR	rho_A	Ca
نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه	۰/۶۳۶	۰/۹۵۰	۰/۹۴۷	۰/۹۴۲	
TEA2010	۰/۷۹۳				
TEA2011	۰/۷۳۵				
TEA2012	۰/۷۷۳				
TEA2013	۰/۸۷۵				
TEA2014	۰/۸۷۸				
TEA2015	۰/۸۳۲				
TEA2016	۰/۸۹۳				
TEA2017	۰/۸۳۲				

¹ Fornell and Larcker's

² Common Method Bias

³ Convergent Validity

جدول ۲. ارزیابی اعتبار و پایایی مدل

Ca	rho_A	CR	AVE	بار عاملی	شاخص‌ها و داده‌های مربوط
				۰/۷۵۶	TEA2018
				۰/۷۶۶	TEA2019
				۰/۶۱۰	TEA2020
۰/۹۰۵	۰/۹۰۹	۰/۹۲۱	۰/۵۱۹		شبکه ارتباط با کارآفرینان
				۰/۷۳۸	NETWORK2010
				۰/۷۳۸	NETWORK2011
				۰/۷۶۵	NETWORK2012
				۰/۸۱۰	NETWORK2013
				۰/۸۰۸	NETWORK2014
				۰/۷۳۹	NETWORK2015
				۰/۷۶۲	NETWORK2016
				۰/۷۴۴	NETWORK2017
				۰/۷۳۲	NETWORK2018
				۰/۵۰۸	NETWORK2019
				۰/۴۹۹	NETWORK2020
۰/۹۹۷	۰/۹۹۷	۰/۹۹۷	۰/۹۷۳		آزادی اقتصادی
				۰/۹۷۵	ECOFREEDOM2010
				۰/۹۸۱	ECOFREEDOM2011
				۰/۹۸۶	ECOFREEDOM2012
				۰/۹۹۱	ECOFREEDOM2013
				۰/۹۹۱	ECOFREEDOM2014
				۰/۹۹۳	ECOFREEDOM2015
				۰/۹۹۱	ECOFREEDOM2016
				۰/۹۹۰	ECOFREEDOM2017
				۰/۹۸۷	ECOFREEDOM2018
				۰/۹۸۴	ECOFREEDOM2019
				۰/۹۸۰	ECOFREEDOM2020
۰/۹۳۵	۰/۹۶۷	۰/۹۴۴	۰/۶۱۴		هوشیاری کارآفرینانه
				۰/۸۵۵	EA2010
				۰/۸۷۴	EA2011
				۰/۸۶۳	EA2012
				۰/۹۰۸	EA2013
				۰/۸۹۴	EA2014
				۰/۸۱۳	EA2015
				۰/۸۰۴	EA2016
				۰/۷۴۳	EA2017
				۰/۷۰۰	EA2018
				۰/۶۰۰	EA2019
				۰/۴۲۸	EA2020
۰/۹۴۰	۰/۹۴۷	۰/۹۴۹	۰/۶۶۳		دانش و مهارت فردی
				۰/۹۰۴	SKILL2010
				۰/۸۲۰	SKILL2011

جدول ۲. ارزیابی اعتبار و پایایی مدل

Ca	rho_A	CR	AVE	بار عاملی	شاخص‌ها و داده‌های مربوط
				۰/۸۰۰	SKILL2012
				۰/۹۰۲	SKILL2013
				۰/۸۷۴	SKILL2014
				۰/۷۵۳	SKILL2015
				۰/۷۹۴	SKILL2016
				۰/۸۱۸	SKILL2017
				۰/۷۸۸	SKILL2018
				۰/۶۹۱	SKILL2019
				۰/۵۴۰	SKILL2020
					کیفیت نظارتی
			۰/۹۷۶		
				۰/۹۷۲	REGUQULITY2010
				۰/۹۸۴	REGUQULITY2011
				۰/۹۹۰	REGUQULITY2012
				۰/۹۹۱	REGUQULITY2013
				۰/۹۹۵	REGUQULITY2014
				۰/۹۹۵	REGUQULITY2015
				۰/۹۹۳	REGUQULITY2016
				۰/۹۹۰	REGUQULITY2017
				۰/۹۸۹	REGUQULITY2018
				۰/۹۸۸	REGUQULITY2019
				۰/۹۸۱	REGUQULITY2020
					حاکمیت قانون
			۰/۹۸۳		
				۰/۹۸۷	RULOFLAW2010
				۰/۹۹۱	RULOFLAW2011
				۰/۹۹۵	RULOFLAW2012
				۰/۹۹۵	RULOFLAW2013
				۰/۹۸۹	RULOFLAW2014
				۰/۹۹۴	RULOFLAW2015
				۰/۹۹۳	RULOFLAW2016
				۰/۹۹۴	RULOFLAW2017
				۰/۹۹۲	RULOFLAW2018
				۰/۹۹۱	RULOFLAW2019
				۰/۹۸۵	RULOFLAW2020

ارزیابی روایی واگرا و اعتبار تمایز بین سازه‌های پنهان مدل، با استفاده از معیار فورنل و لارکر و نسبت (HTMT) ارزیابی شده است. جدول ۳ شامل دو بخش است: در بخش اول جدول، نتایج معیار فورنل و لارکر برای ارزیابی روایی واگرا بین سازه‌های پنهان مدل را نشان می‌دهد. در این جدول، هر سلول نشان‌دهنده ضریب همبستگی بین دو سازه است. مقادیر قطر اصلی ماتریس نشان‌دهنده جذر میانگین واریانس استخراج شده برای هر سازه هستند. برای اینکه روایی واگرا تأیید شود، مقادیر قطر اصلی ماتریس باید بیشتر از مقادیر زیر آن باشند. این امر نشان می‌دهد که هر سازه به‌خوبی از سایر سازه‌ها متمایز است. به‌عنوان مثال، مقدار ۰/۷۸۴ در قطر اصلی ماتریس برای سازه هوشیاری کارآفرینانه نشان‌دهنده جذر میانگین واریانس استخراج

شده این سازه است. این مقدار باید بیشتر از تمامی مقادیر همبستگی بین هوشیاری کارآفرینانه و سایر سازه‌ها باشد تا روایی واگرا تأیید شود. در این جدول، تمامی مقادیر قطر اصلی ماتریس بیشتر از مقادیر زیر آن هستند که نشان‌دهنده روایی واگرا مناسب و تمایز خوب بین سازه‌ها است. در نتیجه سازه‌های مختلف مدل به‌خوبی از یکدیگر متمایز هستند و هر سازه به‌طور منحصربه‌فردی مفهوم خاص خود را اندازه‌گیری می‌کند. بخش دوم جدول ۳، نسبت (HTMT) بین سازه‌های پنهان را نشان می‌دهد. هر سلول در این بخش، نسبت (HTMT) بین دو سازه را نمایش می‌دهد. برای بررسی روایی تشخیصی^۱، نسبت (HTMT) با آستانه توصیه‌شده (معمولاً ۰/۸۵) مقایسه می‌شود. اگر این نسبت کمتر از آستانه باشد، سازه‌ها به‌خوبی از هم تفکیک شده‌اند و متمایز هستند (Fornell & Larcker, 1981). در این پژوهش، تقریباً تمامی نسبت‌های (HTMT) کمتر از ۰/۸۵ بوده‌اند نشان می‌دهد سازه‌ها از یکدیگر متمایز هستند.

جدول ۳. نسبت HTMT و اعتبار تمایز فورنل و لارکر

فورنل و لارکر							
متغیرها	نرخ فعالیت‌های کارآفرینی	دانش و مهارت فردی	حاکمیت قانون	کیفیت نظارتی	شبکه ارتباط با کارآفرینان	آزادی اقتصادی	هوشیاری کارآفرینانه
هوشیاری کارآفرینانه	۰/۷۸۴						
آزادی اقتصادی	۰/۰۵۲	۰/۹۸۶					
شبکه ارتباط با کارآفرینان	۰/۵۰۲	-۰/۳۲۸	۰/۷۲۰				
کیفیت نظارتی	-۰/۰۵۶	۰/۹۱۹	-۰/۳۵۵	۰/۹۸۸			
حاکمیت قانون	-۰/۱۱۷	۰/۷۵۶	۰/۴۵۲	۰/۹۰۶	۰/۹۹۲		
دانش و مهارت فردی	۰/۴۶۵	-۰/۲۸۶	۰/۵۰۹	-۰/۴۶۱	-۰/۵۴۰	۰/۷۹۶	
نرخ فعالیت‌های کارآفرینی	۰/۵۴۳	-۰/۳۰۲	۰/۵۰۲	-۰/۴۶۰	-۰/۵۸۵	۰/۷۳۵	۰/۷۹۸
HTMT							
هوشیاری کارآفرینانه							
آزادی اقتصادی	۰/۱۶۰						
شبکه ارتباط با کارآفرینان	۰/۴۹۷	۰/۳۴۴					
کیفیت نظارتی	۰/۱۴۱	۰/۹۲۱	۰/۳۶۴				
حاکمیت قانون	۰/۱۴۹	۰/۷۵۷	۰/۴۷۰	۰/۹۰۸			
دانش و مهارت فردی	۰/۴۶۹	۰/۳۰۲	۰/۵۲۲	۰/۴۸۱	۰/۵۶۰		
نرخ فعالیت‌های کارآفرینی	۰/۵۳۰	۰/۳۰۶	۰/۵۲۰	۰/۴۶۸	۰/۵۷۹	۰/۷۷۶	

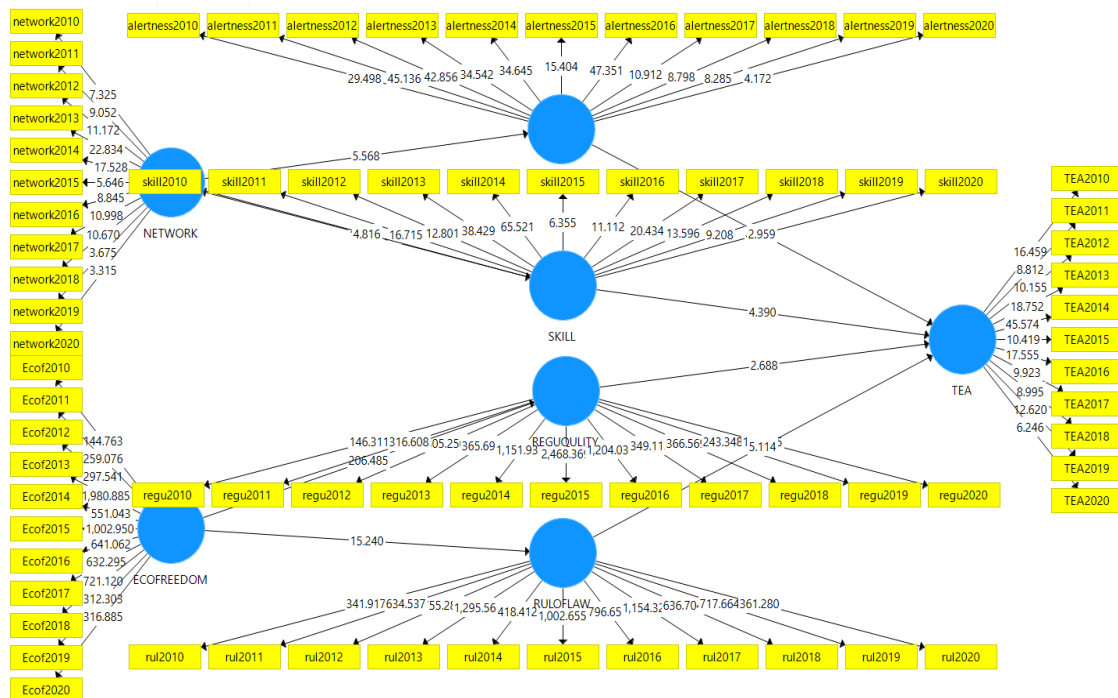
توان پیش‌بینی مدل از طریق ضریب تعیین مورد ارزیابی قرار گرفت. این شاخص نشان می‌دهد که چه میزان از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل مدل تبیین می‌شود (Hair et al., 2011). بر اساس استانداردهای پذیرفته‌شده، مقادیر معناداری، متوسط و ضعیف به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۵۰ و ۰/۲۵، در نظر گرفته شد (Henseler et al., 2009). مدل ساختاری توانسته است ۸۴/۵ درصد از واریانس کیفیت نظارتی و ۶۷/۵ درصد از واریانس فعالیت کارآفرینی در مراحل اولیه را به‌خوبی توضیح دهد که نشان‌دهنده قدرت بالای مدل در این حوزه است. همچنین هوشیاری کارآفرینانه و دانش و مهارت مدل، به ترتیب ۲۵/۲ درصد و ۲۶ درصد از واریانس را توضیح داده است. این مقادیر نیز قابل قبول بوده و حاکی از تأثیرگذاری این متغیرها در مدل است. البته ضریب تعیین تعدیل شده نیز تأییدکننده نتایج و ثبات مدل است. مقدار (Q^2) نشان‌دهنده توانایی مدل در پیش‌بینی مقادیر متغیرهای درون‌زا است. هرچه مقدار (Q^2) بالاتر باشد، مدل توانایی پیش‌بینی بیشتری دارد. مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب برای پیش‌بینی‌های ضعیف، متوسط و قوی در نظر گرفته می‌شوند (Henseler et al., 2009).

¹ Discriminant Validity

متغیرهای کیفیت نظارتی قانون و حاکمیت قانون با مقادیر $0/764$ و $0/518$ به ترتیب نشان دهنده قدرت پیش‌بینی قوی هستند و تأثیر بسزایی در اعتبار مدل دارند. همچنین، متغیر فعالیت کارآفرینی اولیه با مقدار $0/375$ و متغیر هوشیاری کارآفرینی مقدار $0/132$ سطح متوسطی از پیش‌بینی پذیری را نشان می‌دهند که حاکی از آن است، مدل توانایی پیش‌بینی معناداری برای این متغیرها دارد. هرچند متغیرهای شبکه ارتباطی با سایر کارآفرینان و آزادی اقتصادی پیش‌بینی معناداری ارائه ندهاند، اما با توجه به سایر متغیرها و نتایج قوی به دست آمده، مدل کلی دارای قدرت پیش‌بینی مناسب و قابل قبولی است. برای ارزیابی کلی مدل، مقدار SRMR باید کمتر از $0/08$ باشد تا نشان دهنده برازش خوب مدل باشد. مقادیر بین $0/08$ تا $0/10$ نشان دهنده برازش قابل قبول هستند و مقادیر بالاتر از $0/10$ حاکی از برازش ضعیف مدل است (Byrne, 2013). مقدار SRMR مدل پژوهش مقدار $0/95$ را نشان می‌دهد که در محدوده قابل قبول قرار دارد. اگرچه این مقدار کمی بالاتر از مقدار ایده‌آل $0/08$ است، اما همچنان نشان دهنده برازش مناسب مدل با داده‌ها است.

آزمون فرضیه‌ها

با توجه به الگوی تفسیری در مدل‌سازی معادلات ساختاری، چنانچه مقدار آماره t مربوط به هر مسیر از $1/96$ بزرگ‌تر باشد می‌توان گفت که مسیر مربوطه در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است و فرضیه مربوط به آن مسیر تأیید می‌شود. نتایج حاصل از آزمون مدل نشان داد که مقدار آماره t تمامی فرضیات بالاتر از $1/96$ است و تمامی مسیرها معنادار هستند. شکل شماره ۲ معناداری مدل پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل ۲. معناداری مدل مفهومی پژوهش

نتایج ارائه شده در جدول ۴، نشان می‌دهد که تأثیر شبکه ارتباطی با کارآفرینان بر هوشیاری کارآفرینانه (H1) با ضریب مسیر $(\beta=0/502)$ ، آماره t برابر با $5/568$ و مقدار P برابر با $0/003$ معنادار است که نشان دهنده تأثیر مثبت و معنادار شبکه بر هوشیاری کارآفرینانه است. همچنین، تأثیر شبکه بر دانش و مهارت (H2) با ضریب مسیر $(\beta=0/509)$ ، آماره t برابر با $4/816$ و مقدار P برابر با $0/005$ نیز معنادار است که تأثیر مثبت شبکه بر مهارت‌ها را تأیید می‌کند. تأثیر آزادی اقتصادی بر کیفیت مقررات

(H3) با ضریب مسیر ($\beta=0/919$)، آماره t برابر با $206/485$ و مقدار P برابر با $0/000$ به‌طور معناداری تأیید شد که نشان دهنده تأثیر بسیار قوی آزادی اقتصادی بر کیفیت مقررات است. همچنین، تأثیر آزادی اقتصادی بر حاکمیت قانون (H4) نیز با ضریب مسیر ($\beta=0/756$)، آماره t برابر با $15/240$ و مقدار P برابر با $0/000$ معنادار است. در مورد تأثیر هوشیاری کارآفرینانه بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه (H5)، ضریب مسیر ($\beta=0/301$)، آماره t برابر با $2/959$ و مقدار P برابر با $0/322$ تأیید کننده تأثیر معنادار این متغیر است. همچنین، تأثیر دانش و مهارت بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه (H6) با ضریب مسیر ($\beta=0/411$)، آماره t برابر با $4/390$ و مقدار P برابر با $0/007$ نیز معنادار است. تأثیر کیفیت مقررات بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه (H7) نیز با ضریب مسیر ($\beta=0/243$)، آماره t برابر با $2/668$ و مقدار P برابر با $0/043$ تأیید شد؛ اما تأثیر حاکمیت قانون بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه (H8) با ضریب مسیر ($\beta=0/547$)، آماره t برابر با $5/114$ و مقدار P برابر با $0/004$ اگرچه معنادار است، ولی ضریب مسیر منفی نشان دهنده تأثیر منفی حاکمیت قانون بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل اولیه است؛ بنابراین، هفت فرضیه از هشت فرضیه مطرح شده، تأیید شدند و معناداری آن‌ها مشخص شد.

جدول ۴. آزمون فرضیه‌ها

فرضیه‌ها	P Values	T value	SD	Mean	Original Sample	نتایج
H1	0/003	5/568	0/090	0/571	0/502	تأیید
H2	0/005	4/816	0/106	0/581	0/509	تأیید
H3	0/000	206/485	0/004	0/905	0/919	تأیید
H4	0/000	15/240	0/050	0/769	0/756	تأیید
H5	0/032	2/959	0/102	0/308	0/301	تأیید
H6	0/007	4/390	0/094	0/410	0/411	تأیید
H7	0/043	2/668	0/090	0/337	0/243	تأیید
H8	0/004	5/114	0/107	-0/622	-0/547	رد

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحلیل عوامل سطح فردی نشان می‌دهد که شبکه ارتباطی با کارآفرینان تأثیر معناداری بر ارتقای هوشیاری کارآفرینانه و توسعه دانش و مهارت‌های فردی دارد. این یافته از فرضیه پژوهش مبنی بر نقش محوری شبکه‌های کارآفرینانه در تقویت قابلیت‌های فردی حمایت می‌کند (Krueger et al., 2000; Nabi et al., 2021; Obschonka & Fisch, 2018). بر اساس نتایج، افرادی که با جامعه کارآفرینان تعامل گسترده‌تری دارند، از سطح بالاتری از هوشیاری کارآفرینانه و دانش تخصصی برخوردار بوده و توانایی بیشتری در شناسایی و پیگیری فرصت‌های کارآفرینانه از خود نشان می‌دهند. این یافته با مطالعات پیشین که بر اهمیت هوشیاری کارآفرینانه به‌عنوان محرک کلیدی رفتار کارآفرینانه تأکید داشته‌اند، همسو است. علاوه بر این، در سطح کلان، نتایج حاکی از تأثیر معنادار آزادی اقتصادی بر بهبود کیفیت نظارتی و تقویت حاکمیت قانون است. آزادی اقتصادی به‌عنوان یک عامل نهادی، زمینه لازم برای ارتقای کارایی نظام‌های نظارتی و اجرای اثربخش قوانین را فراهم می‌کند (Hall et al., 2017; Michelle Yang et al., 2023). این یافته نشان می‌دهد کشورهایی که از سطح بالاتری از آزادی اقتصادی برخوردارند، توانایی بیشتری در طراحی و اجرای سیاست‌های مؤثر برای تسهیل توسعه اقتصادی و اجتماعی دارند (Özyılmaz, 2022). چنین محیط نهادی نه تنها می‌تواند به بهبود فرآیندهای حکمرانی کمک می‌کند، بلکه بستر مناسبی برای فعالیت کارآفرینانه فراهم می‌نماید. نتایج این مطالعه نشان داد که هوشیاری کارآفرینانه به‌طور قابل توجهی بر قصد کارآفرینی تأثیر می‌گذارد. تحقیقات پیشین عمدتاً بر تأثیر مثبت هوشیاری کارآفرینانه بر قصد کارآفرینانه متمرکز بوده‌اند (Alvi et al., 2017; Hoang et al., 2023; Tang et al., 2023)، اما پژوهش حاضر نشان می‌دهد که این تأثیر نه تنها بر قصد کارآفرینانه بلکه بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینی در مراحل

اولیه نیز مثبت و قابل توجه است. یافته‌ها اثبات می‌کنند که هوشیاری کارآفرینانه می‌تواند نقش مهمی در افزایش فعالیت‌های کارآفرینی اولیه داشته باشد و در فرآیند عملیاتی سازی ایده‌های کارآفرینانه به موفقیت منجر شود. این یافته با تحقیقات قبلی که بر تأثیر هوشیاری کارآفرینانه بر رفتار کارآفرینانه تأکید داشته‌اند، همسو است (Kirzner, 1999; Tang et al., 2012). نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که دانش و مهارت‌های فردی تأثیر معنادار و مثبتی بر نرخ فعالیت‌های کارآفرینانه در مراحل اولیه دارد. بر این اساس، افرادی که از سطح بالاتری از دانش و مهارت‌های کارآفرینانه برخوردارند، با احتمال بیشتری در راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید موفق عمل کرده و سهم بسزایی در افزایش نرخ فعالیت‌های کارآفرینانه ایفا می‌کنند. این یافته با ادبیات پیشین که بر ارتباط مثبت بین قابلیت‌های فردی و اقدام به کارآفرینی تأکید دارند، همسو است (Cope, 2005; Davidsson & Honig, 2003; Nabi et al., 2021; Baghersad & Ghani, 2014; Akbari et al., 2019; Banadaki et al., 2013; Baghersad, 2015)؛ به عبارت دیگر، محیط‌هایی که بستر مناسبی برای توسعه دانش و مهارت‌های فردی فراهم می‌کنند، افراد را به سوی پیگیری فرصت‌های کارآفرینانه و ایجاد اشتغال سوق می‌دهند.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که کیفیت مقررات اگرچه تأثیر مثبت و معناداری بر فعالیت کارآفرینی نوپا دارد، اما شدت این تأثیر نسبتاً ضعیف است. این نتیجه حاکی از آن است که بهبود کیفیت مقررات اگرچه بستر لازم برای توسعه فعالیت‌های کارآفرینی را فراهم می‌کند، ولی در مقایسه با سایر عوامل، نقش کم‌رنگ‌تری ایفا می‌نماید. این یافته با مطالعات پیشین که رابطه مثبت بین کیفیت مقررات و فعالیت‌های کارآفرینی را تأیید کرده‌اند، همسو است (Michelle Yang et al., 2023; Sendra-Pons et al., 2022). در مقابل، حاکمیت قانون تأثیر منفی و معناداری بر فعالیت کارآفرینی نوپا نشان داد. این نتیجه نشان می‌دهد که سطوح بالای حاکمیت قانون ممکن است با ایجاد چارچوب‌های قانونی سخت‌گیرانه و پیچیده، به‌عنوان مانعی برای کارآفرینان نوپا عمل کند. اگرچه بر اساس دیدگاه نظری (North, 1990) انتظار می‌رفت حاکمیت قانون با ایجاد امنیت حقوقی و تضمین اجرای قراردادها، مشوق فعالیت‌های کارآفرینانه باشد، اما یافته حاضر با این فرضیه سازگاری ندارد. در عوض، این نتیجه با مطالعاتی همخوانی دارد که نشان می‌دهند قوانین بیش‌ازحد سخت‌گیرانه می‌توانند مانعی برای رشد کارآفرینی شوند (Djankov et al., 2006; Klapper et al., 2002). این یافته‌ها به‌ظاهر متناقض، لزوم درک پیچیدگی‌های محیط نهادی و تأثیر چند سطحی آن بر کارآفرینی را نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد تأثیر حاکمیت قانون بر کارآفرینی می‌تواند تابعی از متغیرهای واسطه‌ای همچون سطح توسعه اقتصادی، فرهنگ کارآفرینی و میزان انعطاف‌پذیری نهادهای حاکم باشد؛ بنابراین، برای درک بهتر این رابطه، انجام مطالعاتی که به بررسی مکانیسم‌های واسطه‌ای و متغیرهای تعدیل‌گر احتمالی بپردازند، ضروری است.

یافته‌های این پژوهش در چندین بُعد به ادبیات کارآفرینی و رشد اقتصادی کمک می‌کند. یکی از مهم‌ترین دستاوردهای این مطالعه، بررسی تأثیر شبکه‌های ارتباطی بر تقویت هوشیاری کارآفرینانه در بافت کشورهای درحال توسعه است. در حالی که مطالعات پیشین عمدتاً بر زمینه کشورهای توسعه‌یافته متمرکز بوده‌اند، این تحقیق با در نظرگیری تفاوت‌های ساختاری، فرهنگی و نهادی خاص این کشورها، گام مهمی در گسترش مرزهای دانش این حوزه برمی‌دارد. نتایج نشان می‌دهد که شبکه‌های ارتباطی نه تنها هوشیاری کارآفرینانه را افزایش می‌دهند، بلکه از طریق تسهیل انتقال دانش و تقویت مهارت‌های فردی، بستر مناسبی برای شکل‌گیری فعالیت‌های کارآفرینانه فراهم می‌کنند. این یافته‌ها از یک‌سو نقش محوری شبکه‌های اجتماعی را در کارآفرینی کشورهای درحال توسعه تأیید می‌کند و از سوی دیگر، لزوم توجه به عوامل زمینه‌ای را در طراحی سیاست‌های توسعه کارآفرینی خاطر نشان می‌سازد. همچنین یافته‌های این پژوهش، در راستای ادبیات موجود، نشان می‌دهد که آزادی اقتصادی به‌عنوان یک محرک نهادی می‌تواند منجر به ارتقای کیفیت نظارتی و تقویت حاکمیت قانون شود. این تحقیق با بررسی این رابطه در کشورهای دارای سطوح متفاوت آزادی اقتصادی، نشان می‌دهد که بهبود شرایط نهادی از طریق افزایش آزادی اقتصادی می‌تواند بستر مناسبی برای توسعه فعالیت‌های کارآفرینی فراهم کند. همچنین، بر اساس چارچوب نظری، این مطالعه نشان می‌دهد که شبکه‌های ارتباطی نه تنها باعث افزایش هوشیاری کارآفرینانه می‌شوند، بلکه از طریق تسهیل تبادل دانش و تجربه، به ارتقای مهارت‌های فردی کارآفرینان نیز کمک می‌کنند. این یافته‌ها پیامدهای مهمی برای سیاست‌گذاران دارد. اولاً،

ایجاد پلتفرم‌های تعامل و تبادل تجربه بین کارآفرینان می‌تواند به توسعه قابلیت‌های فردی و افزایش هوشیاری کارآفرینانه منجر شود. ثانیاً، سیاست‌گذاران می‌توانند با کاهش موانع نظارتی و تقویت نهادهای بازار، به بهبود محیط نهادی کمک کنند. ثالثاً، طراحی مقررات هوشمند و متناسب با نیازهای کارآفرینان، بدون ایجاد بار تعدیل‌گر اضافی، می‌تواند به رشد فعالیت‌های کارآفرینی بینجامد. علاوه بر این، بازنگری در قوانین دست و پاگیر و انعطاف‌پذیری بیشتر در سیاست‌گذاری می‌تواند فضای بهتری برای کارآفرینی ایجاد کند. در نهایت، سرمایه‌گذاری در آموزش و توسعه مهارت‌های کارآفرینانه می‌تواند به افزایش کمی و کیفی فعالیت‌های کارآفرینی منجر شود. در مجموع نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ترکیب هوشمندانه سیاست‌های تقویت نهادهای بازار و سرمایه‌گذاری در توسعه سرمایه انسانی می‌تواند به ایجاد اکوسیستم کارآفرینی پویا کمک کند. چنین رویکردی نه تنها به بهبود محیط کسب‌وکار منجر می‌شود، بلکه زمینه را برای رشد پایدار اقتصادی و توسعه کارآفرینی فراهم می‌سازد.

References

- Acemoglu, D., & Robinson, J. (2008). *The role of institutions in growth and development*. World Bank Washington, DC. <https://hdl.handle.net/10986/28045>
- Addi, H. M., & Abubakar, A. B. (2024). Investment and economic growth: do institutions and economic freedom matter?. *International Journal of Emerging Markets*, 19(4), 825-845. <https://doi.org/10.1108/IJOEM-07-2021-1086>
- Agu, J. C., Nkwo, F. N., & Eneiga, R. U. (2024). Governance and anti-corruption measures in Nigeria: Strategies for enhancing transparency, accountability and public trust. *International Journal of Economics and Public Policy*, 8(1), 1-15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12576796>
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Akbari, M., Ardekani, Z. F., Pino, G., & Maleksaeidi, H. (2019). An extended model of Theory of Planned Behavior to investigate highly-educated Iranian consumers' intentions towards consuming genetically modified foods. *Journal of Cleaner Production*, 227, 784-793. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.04.246>
- Akbari, M., Irani, H. R., Zamani, Z., Valizadeh, N., & Arab, S. (2024). Self-esteem, entrepreneurial mindset, and entrepreneurial intention: A moderated mediation model. *The International Journal of Management Education*, 22(1), 100934. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2024.100934>
- Alvi, I., Sharma, A., & Alvi, T. R. (2017). Influence of entrepreneurial alertness of professional students on entrepreneurial intentions and determinants of entrepreneurial intentions. *Amity Journal of Entrepreneurship*, 2(1), 32-46.
- Amorós, J. E., Cristi, O., & Naudé, W. (2021). Entrepreneurship and subjective well-being: Does the motivation to start-up a firm matter? *Journal of Business Research*, 137, 293-302. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.08.039>
- Araujo, C. F., Karami, M., Tang, J., Roldan, L. B., & dos Santos, J. A. (2023). Entrepreneurial alertness: a meta-analysis and empirical review. *Journal of Business Venturing Insights*, 19, e00394. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2023.e00394>
- Audretsch, D. B. (2020). Entrepreneurship and culture. *Eurasian Economic Review*, 10(1), 1-8. <https://doi.org/10.1007/s40822-019-00132-2>
- Audretsch, D. B., Belitski, M., Chowdhury, F., & Desai, S. (2024). Regulating entrepreneurship quality and quantity. *Research Policy*, 53(2), 104942. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2023.104942>
- Baghersad, V. (2015). Entrepreneurship education and its impact on entrepreneurial intention. *Karafan Quarterly Scientific Journal*, 13(38), 20-32. [In Persian]
- Baghersad, V., & Ghani, M. (2014). The effect of entrepreneurial education on university of Tehran students' entrepreneurial intention. *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 4(4), 202-207. [In Persian]
- Baghersad, V., Alizadeh, M., & Saeed, S. (2012). Identifying the key success factors of e-learning entrepreneurship in the state-run universities of Tehran. *Journal of Entrepreneurship Development*, 5(3), 85-104. [In Persian]
- Baghersad, V., Davari, A., & Azizi, M. (2020). Entrepreneurial ecosystem and competitiveness in selected industries. *Journal of Entrepreneurship Development*, 12(4), 521-540. [doi: 10.22059/jed.2020.294038.653209](https://doi.org/10.22059/jed.2020.294038.653209)

- Baghersad, V., Zali, M. R., Razavi, S. M., & Saeed Bonadaki, S. (2013). The Effects of entrepreneurship education on technical and vocational students' entrepreneurial intention (Case study: technical and vocational University, the College of Girls in Karaj). *Journal of Entrepreneurship Development*, 6(4), 21-36. [In Persian]
- Bailey, J. B., & Thomas, D. W. (2017). Regulating away competition: the effect of regulation on entrepreneurship and employment. *Journal of Regulatory Economics*, 52(3), 237-254. <https://doi.org/10.1007/s11149-017-9343-9>
- Banadaki, S. S., Karimzadegan, H., Meiboudi, H., & Baghersad, V. (2013). The Development of Entrepreneurial Training: a Necessity in Iran's Universities. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(1), 436.
- Baron, R. A., & Ensley, M. D. (2006). Opportunity recognition as the detection of meaningful patterns: Evidence from comparisons of novice and experienced entrepreneurs. *Management Science*, 52(9), 1331-1344.
- Beynon, M., Jones, P., Pickernell, D., & Maas, G. (2020). Investigating total entrepreneurial activity and entrepreneurial intention in Africa regions using fuzzy-set qualitative comparative analysis (fsQCA). *Small Enterprise Research*, 27(2), 146-164. <https://doi.org/10.1080/13215906.2020.1752294>
- Boburmirzo, K., & Boburjon, T. (2022). Exchange rate influence on foreign direct investment: empirical evidence from cis countries. *International Journal Of Management And Economics Fundamental*, 2(04), 19-28. <http://dx.doi.org/10.37547/ijmef/Volume02Issue04-04>
- Bosma, N., Content, J., Sanders, M., & Stam, E. (2020). Institutions, entrepreneurship, and economic growth in Europe. *Small Business Economics*, 55(4), 879-898. <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00187-0>
- Bosma, N., Jones, K., Autio, E., & Levie, J. (2008). *Global entrepreneurship monitor, executive report 2007*. Babson College y London Business School. Babson Park, MA. y Londres, UK.
- Bremer, B., Chwieroth, J., & Walter, A. (2024). *How Much Do Citizens Care About Ethnic Wealth Gaps?* <http://dx.doi.org/10.31235/osf.io/r75zh>
- Bylund, P. L., Klein, P. G., & McCaffrey, M. (2024). *Entrepreneurship and economic freedom*. In Handbook of Research on Economic Freedom (pp. 242-258). Edward Elgar Publishing.
- Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with Mplus: Basic concepts, applications, and programming*. routledge.
- Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. *Modern Methods for Business Research*, 295(2), 295-336.
- Choutagunta, A., & Gutmann, J. (2024). *Democracy and economic freedom*. In Handbook of Research on Economic Freedom (pp. 133-143). Edward Elgar Publishing.
- Cope, J. (2005). Toward a dynamic learning perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(4), 373-397.
- Davari, A., Akbari, M., Baghersad, V., & Rezvani, A. (2023). Entrepreneurial ecosystem and competitiveness in different regions: a fuzzy set qualitative comparative approach. *European J. International Management, In Press*. <https://doi.org/10.1504/EJIM.2022.10052365>
- Davidsson, P., & Honig, B. (2003). The role of social and human capital among nascent entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, 18(3), 301-331.
- Djankov, S., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (2002). The regulation of entry. *The Quarterly Journal of Economics*, 117(1), 1-37.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-152. <http://dx.doi.org/10.2753/MTP1069-6679190202>
- Hall, J. C., Lawson, R. A., & Roychoudhury, S. (2017). *Creating the environment for entrepreneurship through economic freedom*. In Public Policy, Productive and Unproductive Entrepreneurship (pp. 6-25). Edward Elgar Publishing.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). *The use of partial least squares path modeling in international marketing*. In New challenges to international marketing (pp. 277-319). Emerald Group Publishing Limited.
- Herrera-Echeverri, H., Haar, J., & Estévez-Bretón, J. B. (2014). Foreign direct investment, institutional quality, economic freedom and entrepreneurship in emerging markets. *Journal of Business Research*, 67(9), 1921-1932. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2013.11.020>

- Hoang, G., Luu, T. T., Le, T. T. T., Tran, N., & Tran, A. K. T. (2023). Examining the effects of entrepreneurship education on entrepreneurial intentions of Vietnamese business students: The roles of entrepreneurial alertness and resilience. *Journal of Education for Business*, 98(8), 462–470.
- Hoang, H., & Antoncic, B. (2003). Network-based research in entrepreneurship: A critical review. *Journal of Business Venturing*, 18(2), 165–187.
- Hockerts, K. (2018). The effect of experiential social entrepreneurship education on intention formation in students. *Journal of Social Entrepreneurship*, 9(3), 234–256. <http://dx.doi.org/10.1080/19420676.2018.1498377>
- Imani, A., Sedaghati Mokhtari, S., & Mohammadi, Z. (2025). Formulating an Entrepreneurship Development Policymaking Model in the Imam Khomeini Relief Foundation of Sistan and Baluchestan Province. *Journal of Entrepreneurship Research*, 3(4), 1-26. [doi: 10.22034/jer.2024.715355](https://doi.org/10.22034/jer.2024.715355) [In Persian]
- Kasikci, G. (2024). *Equity and Social Justice in Entrepreneurship Education: Incorporating Critical Consciousness in the Curriculum* (Doctoral dissertation, San Francisco State University).
- Khefacha, I., Romdhane, R., & Haj Salem, H. (2024). Unveiling the relationship between entrepreneurial aspirations and prosperity: An international panel study using GEM data. *In International Entrepreneurship and Management Journal*, 20 (1), 421–449. <https://doi.org/10.1007/s11365-023-00859-0>
- Kirzner, I. (1973). *Competition and entrepreneurship*. Chicago, Univ. Of Chicago Press.
- Kirzner, I. (1999). Creativity and/or alertness: A reconsideration of the Schumpeterian entrepreneur. *The Review of Austrian Economics*, 11(1), 5–17.
- Klapper, L., Laeven, L., Rajan, R., Schwert, W., Berger, A., Boot, A., Cetorelli, N., Claessens, S., Desai, M., Djankov, S., Dyck, A., Estrin, S., Fisman, R., Gennaioli, N., Gompers, P., Guiso, L., Haber, S., Hauswald, R., Johnson, S., & Woodruff, C. (2006). Entry regulation as a barrier to entrepreneurship. *Journal of Financial Economics*, 82(3), 591–629. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2005.09.006>
- Krueger, N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5–6), 411–432.
- Maarefvand, Z., & Mansouri, M. (2025). Evaluation of vocational and technical education programs in developing students' entrepreneurial skills, CIPP model (Case of study: Zabadasht Karaj technical and vocational center). *Education and Management of Entrepreneurship*, 4(2), 81-100. [doi: 10.22126/eme.2025.12181.1174](https://doi.org/10.22126/eme.2025.12181.1174) [In Persian]
- Marín, A. J. T., Loporati, M., & Roses, S. D. (2021). Factors influencing senior entrepreneurship in Chile. A GEM perspective. *Esic Market Economics and Business Journal*, 52(2), 283–312. <http://dx.doi.org/10.7200/esicm.169.0522.1>
- Mehdizadeh, H., Shiri, N., & Mohmedi Kartalaei, M. H. (2023). Opportunities to Set Up Entrepreneurial Service Businesses (Case of Masjed Soleyman Township). *Education and Management of Entrepreneurship*, 1(1), 87-99. [doi: 10.22126/eme.2022.2429](https://doi.org/10.22126/eme.2022.2429) [In Persian]
- Meyer, K. E., Estrin, S., Bhaumik, S. K., & Peng, M. W. (2009). Institutions, Resources, and Entry Strategies in Emerging Economies. *Strategic Management Journal*, 30, 61-80. <https://doi.org/10.4337/9781788978927.00015>
- Michelle Yang, K., Tang, J., Donbesuur, F., Adomako, S., Yang, K. M., Tang, J., Donbesuur, F., & Adomako, S. (2023). Institutional support for entrepreneurship and new venture internationalization: Evidence from small firms in Ghana. *Journal of Business Research*, 154, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.113360>
- Nabi, G., Walmsley, A., & Akhtar, I. (2021). Mentoring functions and entrepreneur development in the early years of university. *Studies in Higher Education*, 46(6), 1159–1174. <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1665009>
- Naderi, N., KHodadousti, M., & Khosravi, E. (2025). Conceptualizing the Improvement of Entrepreneurial Behavior Among Students at Razi University with an Emphasis on the Development of Entrepreneurship Education. *Journal of Entrepreneurship Research*, 4(1), 37-52. [doi: 10.22034/jer.2024.2015048.1071](https://doi.org/10.22034/jer.2024.2015048.1071) [In Persian]
- Ndofirepi, T. M. (2020). Relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial goal intentions: psychological traits as mediators. *Journal of innovation and entrepreneurship*, 9(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s13731-020-0115-x>
- North, D. C. (1990). Institutions, institutional change and economic performance. *In SSRN Electronic Journal* (Issue June 2009). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1416542>
- Obschonka, M., & Fisch, C. (2018). Entrepreneurial personalities in political leadership. *Small Business Economics*, 50, 851–869. <https://www.jstor.org/stable/44697272>

- Olutuase, S. O., Brijlal, P., & Yan, B. (2023). Model for stimulating entrepreneurial skills through entrepreneurship education in an African context. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 35(2), 263–283. <https://doi.org/10.1080/08276331.2020.1786645>
- Özyilmaz, A. (2022). The role of economic freedoms in economic growth. *Journal of Management and Economics Research*, 20(3), 59–74. <http://dx.doi.org/10.11611/yead.1144488>
- Rae, D. (2006). Entrepreneurial learning: A conceptual framework for technology-based enterprise. *Technology Analysis & Strategic Management*, 18(1), 39–56. <https://doi.org/10.1080/09537320500520494>
- Ramsey, J. R., Rutti, R., Arseneau, E., Srivastava, S., & Knoche, T. (2023). Exploring the impact of entrepreneurial alertness and cultural intelligence on creative self-efficacy: A global perspective. *Asia Pacific Journal of Management*, 1-32.
- Richter, N. F., Cepeda-Carrion, G., Roldán Salgueiro, J. L., & Ringle, C. M. (2016). European management research using partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM). *European Management Journal*, 34 (6), 589-597. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2016.08.001>
- Ringle, C. M., Wende, S., & Will, A. (2005). *SmartPLS 2.0 (beta)*. Hamburg.
- Sanaeepour, H., & Hosieninia, S. R. (2025). Identifying Obstacles and Providing Solutions for the Development of Sports Entrepreneurship in Semnan Province: A Qualitative Study. *Journal of Entrepreneurship Research*, 4(1), 77-92. [doi: 10.22034/jer.2024.2028140.1111](https://doi.org/10.22034/jer.2024.2028140.1111) [In Persian]
- Sendra-Pons, P., Comeig, I., & Mas-Tur, A. (2022). Institutional factors affecting entrepreneurship: A QCA analysis. *European Research on Management and Business Economics*, 28(3), 100187. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2021.100187>
- Shafiee, M., & Amiri, Z. (2024). Investigating the Impact of Entrepreneurial Alertness on Entrepreneurial Intention with the Moderating Role of Psychological Well-being Among Psychology Students. *Education and Management of Entrepreneurship*, 3(1), 84-65. [doi: 10.22126/eme.2024.10356.1093](https://doi.org/10.22126/eme.2024.10356.1093) [In Persian]
- Shakya, S., & Plemmons, A. (2021). The impact of economic freedom on startups. *Journal of Regional Analysis & Policy*, 51(1), 29–42. DOI: 10.22004/ag.econ.339949
- Shiri, N., Mirakzadeh, A., & Zarafshani, K. (2024). Conceptualization of Contextual Factors of Entrepreneurial Intention in the Iranian Higher Education System. *Education and Management of Entrepreneurship*, 2(4), 42-25. [doi: 10.22126/eme.2023.2495](https://doi.org/10.22126/eme.2023.2495) [In Persian]
- Shiri, Z., & Shiri, N. (2025). An Entrepreneurship-Oriented Analysis of Elementary School Textbooks: A Combined Approach Using Content Analysis and Shannon Entropy. *Education and Management of Entrepreneurship*, 4(1), 49-70. [doi: 10.22126/eme.2025.11495.1131](https://doi.org/10.22126/eme.2025.11495.1131) [In Persian]
- Sitaridis, I., & Kitsios, F. (2024). Digital entrepreneurship and entrepreneurship education: a review of the literature. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 30(2/3), 277-304. <https://doi.org/10.1108/IJEBR-01-2023-0053>
- Stenholm, P., & Nielsen, M. S. (2022). Understanding the role of institutions in entrepreneurship: A review of the literature. *Journal of Small Business Management*, 60(2), 255-283. <https://doi.org/10.1080/00472778.2020.1844491>
- Tang, J., Baron, R. A., & Yu, A. (2023). Entrepreneurial alertness: Exploring its psychological antecedents and effects on firm outcomes. *Journal of Small Business Management*, 61(6), 2879–2908. <https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1945071>
- Tang, J., Kacmar, K. M. M., & Busenitz, L. (2012). Entrepreneurial alertness in the pursuit of new opportunities. *Journal of Business Venturing*, 27(1), 77–94. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2010.07.001>
- Urban, B. (2020). Entrepreneurial alertness, self-efficacy and social entrepreneurship intentions. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 27(3), 489–507. <https://doi.org/10.1108/JSBED-08-2019-0285>
- Zuhair Hadi Eltamimi, A., Hosseinpour, M., & Jamshidi, M. J. (2024). Identifying Dimensions of Technological Entrepreneurship with a Strategic Approach: A Case Study from Iraq. *Journal of Entrepreneurship Research*, 3(3), 55-72. [doi: 10.22034/jer.2024.714752](https://doi.org/10.22034/jer.2024.714752) [In Persian]

